
Thoen, Paul + UA

..... [p1]

Gent, 6 februari 1893.

Eerweerde Heer,

Ik weet niet hoe U genoeg mijn dank uit te drukken voor de goede woorden die gij mij zendt.

Den zaterdag keer ik gewoonlijk naar huis om den zondag te Brugge door te brengen.

Zaterdag aanstaande zal ik den heer de Wolf dus gaan spreken en ik twijfel er niet aan of ik zal er wel in slagen de noodige bemachtiging te bekomen.¹

Ik dank U tevens zeer voor de aanduidingen nopens den Langen Adieu² en uwe hooggewaardeerde blijk van dienstvaardigheid. Ik wil niet ten achter blijven, vooral daar ik mij zoozeer door uw vriendelijk aanbod vereerd voel. En ik ben bereid, mocht het U aangenaam zijn, U niet alleen

..... [p2]

mededeeling te doen van de tamelijk uitgebreide bibliographie die ik te mijnen gerieve heb opgemaakt aangaande De Dene, maar ook van de uitkomsten waartoe mijne opsporingen mij mochten brengen. Bij eene vermoedelijke uitgaaf door U, van De Dene's handschrift³ zal ik blijde zijn U om t' even hoe te kunnen dienstig zijn, al was 't maar met de proeven te verbeteren!

.....

- 1 Het gaat over De Denes Testament rhetoricael, een gedicht van 25.000 verzen in handschrift bewaard. Het was toen in het bezit van apotheker Adolf De Wolf (1844-1920), vader van Lodewijk en Karel. Scharpé had Gezelle verzocht om het handschrift dat bij hem was voor enkele dagen aan de bibliotheek van de UGent te willen afstaan, waar hij het zou gaan inzien.
- 2 Den (langen) adieu is de titel van het gedicht met deze beginwoorden in De Denes Testament rhetoricael. Hij neemt er afscheid van zijn werk en zijn stad en maakt zijn imaginaire bezittingen over aan zijn verwanten.
- 3 Testament rhetoricael, een gedicht van 25.000 verzen in handschrift bewaard. Het was toen in het bezit van apotheker Adolf De Wolf (1844-1920), vader van Lodewijk en Karel, en is later in de bibliotheek van de UGent terechtgekomen.

Wat de Warachtige fabulen⁴ betreft, nog is 't mij niet klaar welke de bronnen van D.D. geweest zijn. Doch ik hoop wel dat vraagstuk tegen toekomende week in 't klare te zullen getrokken hebben. Wat ik bevonden heb, 't is dat er in zake van Fabulen om zoo te zeggen niets voorhanden is in onze letterkunde tusschen Esopet⁵ en De Dene. En dat de fabulen van De Dene herhaaldelijk in 't fransch zijn vertaald geworden, terwijl van drie dezer fransche vertalingen in 't vlaamsch nadien hervertaald is geweest. Eindelijk⁶

..... [p3]

dat de fabelbundel van Vondel, zijne Warande der Dieren, in nauwe betrekking staat tot De Dene⁷ Dit alles aan te toonen en uit te leggen, zal mij, hoop ik, stof geven tot een zeer belangwekkend opstel⁸

.....

- 4 Dit boek brengt 106 dierenverhalen in de vorm van een opschrift, een beeld en een moraliserende boodschap: dat geheel is een zogenaamd embleem. De Fabulen der dieren is het eerste 'embleem-fabelboek' in de Nederlandse literatuur. Het is een product van het Brugse kunstenaarsmilieu van midden 16de eeuw. Marcus Gerards (ca. 1521-1587) zorgde voor de sprankelende etsen met taferelen uit het dagelijkse leven van zijn tijd. Eduard De Dene (1505-1579) is de dichter. Hij inspireerde zich op Franse tijdgenoten die deze fabels uit humanistische Latijnse voorbeelden eerder al bewerkten. De nawerking van dit boek was groot en langdurig.
- 5 Middelnederlandse bewerking in verzen van de Latijnse fabels van de zgn. Romulus, die in de 9^e eeuw de poetische fabels van de antieke Romeinse dichter Phaëdrus in proza omgewerkt had.
- 6 ten slotte
- 7 De laatste zin van p. 2 is grammaticaal ontspoord. Scharpé bedoelt waarschijnlijk: 'En dat de fabulen van De Dene herhaaldelijk in 't fransch zijn vertaald geworden, terwijl één dezer drie fransche vertalingen in 't vlaamsch nadien hervertaald is geworden.' Volgens Scharpé's studie uit 1900, *Van De Dene tot Vondel*, zijn die Franse bewerkingen: Philips Galle, *Esbatement moral des animaux* (Antwerpen, Gerard Smits, 1578); Etienne (Steven) Perret, *XXV fables des animaux* (Antwerpen, Plantijn, 1578); Philippe Desprez, *Le Théâtre des animaux* (Parijs, Simon Douget, 1595). De eerste van die drie bewerkingen ligt aan de basis van zelfs twee Nederlandstalige bewerkingen: de eerste is Anthoni Smyters, *Esopus fabelen* (Rotterdam, Jan Van Waesberghe, 1604). De koperplaten van Marcus Gheeraerts waren in 1571 gekocht door Philips Galle in Antwerpen en kwamen in het begin van de 17e eeuw terecht in Amsterdam bij de drukker Dirk Pieterz. Pers. Deze vroeg aan de jonge Vondel de teksten weer om te werken naar het Nederlands. Het resultaat werd de *Vorsteliicke Warande der Dieren* van 1617, nog vijfmaal herdrukt tot in 1786. Deze samenhang vormt de kern van de ruime invloed die van Gheeraerts etsen en van de in Brugge ontstane emblematische fabels - het bimediale genre van afbeelding en tekst - is uitgegaan.
- 8 Dit opstel wordt in 1894 zijn thesis voor het doctoraat in de Germaanse filologie aan de Gentse universiteit. De publicatie ervan is te vinden in *Leuvensche Bijdragen*, IVde Jaargang, 1ste Aflevering, 1900, pp. 5-63, onder de titel *Van De Dene tot Vondel*. In 1898 was Scharpé hoogleraar geworden te Leuven.

Over den langen Adieu is tamelijk veel geschreven geworden. In den *Messenger*⁹ in 't Belg. Museum¹⁰ in de *Annales du Comité fl. de France*¹¹ en eindelijk, laatst van al en best van al in *Volkskunde*, het tijdschrift van Gittée en Pol de Mont.¹²

Over De Denes leven heb ik totnogtoe enkel kunnen uitmaken dat hij cleric ter vierschare¹³ was in 1576, dat in zijn Testament een stuk voorkomt gedagteekend 1532, en dat overigens men gewoonlijk (doch zonder bewijsgronden, meen ik) zijn dood stelt in 1579 of 1580. In het Gemeentearchief van Brugge hoop ik in de Paaschvakantie daarover wel nader bericht in te winnen.

Het Testament, met zijn zonderling mengelmoes van mysticisme en wellust eligheid, met zijn satirisch

..... [p4]

karakter vooral waar hij de zeden van 't Brugge van toen afschildert, schijnt mij een werk van 't grootste belang voor de letterkunde en voor de geschiedvorsching. Het is eene ware goudmijn, en eene goudmijn die nog niet ontgind werd. Uit het afschrift van den heer Van Damme (datgene dat ik van den heer Gilliodts te leen kreeg) blijkt dat die heer in 1839 moet voornemens geweest zijn het gansche werk uit te geven. De inleiding welke hij schikte voorop te plaatsen is gedeeltelijk afgewerkt en handelt over het leven van D.D. en over de verspreide gedichten (Jan Pelsers:) Van de Peste;¹⁴ enz. enz.). Ook had hij begonnen aan een glossarium der moeilijke woorden.

Over dat alles ben ik in staat U nog veel, zeer veel mede te deelen. Ik denk niet beter mijn dank U te kunnen betuigen voor uw vereerend schrijven dan met hier ten slotte nog eens te herhalen wat ik zegde in den aanvang van dit briefje: eerweerde heer Gezelle, beschik vrij over uw dienenaar

.....

- 9 Jules de Saint-Genois, Surnoms et sobriquets donnés aux villes et villages de Flandre. In: *Messenger des Sciences et des Arts de la Belgique*: 6 (1838), p. 13-24
- 10 J. F. Willems, Den langen adieu, referein van Eduwaert De Dene. In: *Belgisch Museum*: 3 (1839), p. 99-104
- 11 In de *Annales du Comité flamand de France* is niet onmiddellijk iets te vinden over dit gedicht van De Dene. Op De Denes fabels daarentegen wordt uitvoerig ingegaan door Auguste de Queux de Saint-Hilaire in *Les fabulistes flamands et hollandais antérieurs au XVIIIe siècle*,. In: *Annales*: 7 (1863-64), p. 73-125
- 12 A. Gittée, Steden en dorpen tegen elkaar. In: *Volkskunde*: 5 (1892), p. 127-138
- 13 Voor de scheiding van de machten vormde de 'vierschaar' het gerechtelijk aspect van het bestuur. De klerk van de vierschaaar is te vergelijken met de huidige notaris.
- 14 De inleiding op dit werkje bevat een ballade van E. De Dene. Jan Pelsers was een Brugse pestmeester.

L. Scharpé

Langemunt, Gent

Briefbeschrijving

Verzender	Scharpé, Louis
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	06/02/1893
Verzendingsplaats	Gent (Gent)
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	1 dubbel vel, 177 mm x 115 mm papier, wit papiersoort: 4 zijden beschreven, inkt
Staat	volledig
Vormelijke bijzonderheden	rouwpapier
Toevoegingen	op zijde 1 links in de bovenrand: Aan G. Gezelle (inkt, hand P.A.)

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	6576
Bibliotheekrecord	https://anet.be/desktop/gga/nl/opacgga/nr=tg:gga_6.12856

Inhoud

Incipit	Ik weet niet hoe U genoeg
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	06/02/1893, Gent, Louis Scharpé aan [Guido Gezelle]
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt
Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2023
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .

Citeren

Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
